Orgelwerkstatt Christian Scheffler * 15236 Jacobsdorf * Alte Petershagener Str. 4

CHRISTIAN SCHEFFLER ORGELWERKSTATT

Program konserwatorski

restauracji

organów Schlag & Söhne

w Kościele Pokoju w Świdnicy

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
we Wrocławiu
DELEGATURA w WAŁBRZYCHU
58-300 Wałbrzych, ul. J. Matejki 3
tel. 74 842-64-18, fax 74 842-66-60

Załącznik nr 1
do decyzji nr 767 z dnia 09.09.2013r.

Christian Scheffler
Orgelrestaurator
St.-Nr.: 063/267/00884
Ust.-IdNr.: DE139029249

Orgelwerkstatt Christian Scheffler
OT Sieversdorf
Alte Petershagener Str. 4
15236 Jacobsdorf

Tel.: 03 36 08/32 68
Fax: 03 36 08/34 50
Scheffler.Orgelwerkstatt@t-online.de
www.orgelwerkstatt.de

Bank: Sparkasse Oder-Spree
BLZ 17055050 KTO 3900658896
IBAN: DE04 1705 5050 3900 6588 96
SWIFT-BIC: WELADED1LOS

Spis treści

1. Warsztat organowy Christiana Schefflera

2. Program konserwatorski

2.1. Podstawowe zasady programu konserwatorskiego

2.2. Dokumentacja techniczna po zakończeniu prac

2.3. Czyszczenie i impregnacja przed szkodnikami drewna

2.4. Miechy, kanały, wentylatory, rurowe kondukty z papieru

2.5. Szkielet ramy, platformy przejść, schody i drabiny

2.6. Wiatrownice, mieszki, membrany

2.7. Traktura tonowa, kondukty ołowiane, przekaźniki

2.8. Traktura rejestrowa, kondukty ołowiane, miechy rejestrowe

2.9 Piszczałki labialne metalowe

2.10. Piszczałki języczkowe metalowe

2.11. Piszczałki drewniane

2.12. Rekonstrukcja głosu Piccolo 2'

2.13. Wydłużenie głosu Violine 4'

2.14. Brązowienie piszczałek prospektowych

2.15. Remont generalny stołu gry

2.16. Intonacja i strojenia

1. Informacje o warsztacie organowym Christian Scheffler

Warsztat organowy Christian Scheffler został założony 1 listopada 1990 r. Siedziba warsztatu mieści się w Sieversdorf w pobliżu Frankfurtu (na Odrą), Alte Petershagener Straße 4, D-15236 Jacobsdorf. .
Od 1990 r. warsztat organowy Scheffler odrestaurował ponad 100 dużych i mniejszych organów romantycznych, w szczególności z układami pneumatycznymi. Lista wykonanych realizacji znajduje się na stronie internetowej. Wśród odrestaurowanych obiektów znajdują się między innymi wielkie organy Sauera w katedrze w Bremie, w kościele św. Tomasza w Lipsku, w katedrze w Tallinie oraz w kościele parafialnym w Hermannstadt (Sybinie).
W 1999 r. przeprowadzono kompleksową restaurację wielkich organów Schlag & Söhne w norweskim Bergen.
Do innych prac restauracji o dużym znaczeniu należą prace wykonane w Trondheim i Helsinkach, budowa nowych organów w stylu niemiecko-romantycznym wywodzącym się od Wilhelma Sauera w 2008 r. w Islandii. W latach 2011/12 odrestaurowano wielkie organy Golla w kościele kolegialnym w Schwyz w Szwajcarii, niedaleko od Lucerny.
Warsztat organowy Christian Scheffler jest zarejestrowanym członkiem Izby Rzemieślniczej we Frankfurcie nad Odrą - członkiem Krajowego Zrzeszenia Twórców Instrumentów Muzycznych w Brandenburgii, członkiem Zrzeszenia Organmistrzów Niemieckich, członkiem międzynarodowego stowarzyszenia organmistrzów Internationale Society of Organbuilders (ISO) oraz członkiem Stowarzyszenia Przyjaciół Organów (GDO).
Christian Scheffler jest wykwalifikowanym organmistrzem i absolwentem studiów restauratorskich, które ukończył w 1990 r. (Muzeum instrumentów muzycznych w Lipsku / Muzeum historii Niemiec).
Warsztat organowy zatrudnia jednego organmistrza i 12 wykwalifikowanych pracowników oraz jedną panią inżynier w administracji.

2. Program konserwatorski

2.1. Program konserwatorski opiera się na ogólnych zasadach obowiązujących w muzealnictwie i ochronie zabytków odnoszących się do prac nad instrumentami muzycznymi obowiązujących w Brandenburgii oraz Republice Federalnej Niemiec w aktualnym brzmieniu. Ponadto obowiązują „Wytyczne dotyczące obchodzenia się z organami historycznymi" autorstwa Kristiana Wegscheidera i Helmuta Wernera opublikowane w serii wydawniczej klasztoru Michaelsstein w górach Harzu, centrum historycznych spektakli muzycznych i konserwacji zabytków.

2.2. Wszystkie prace wykonywane przy organach powinny być dokumentowane w formie pisemnej oraz w formie dokumentacji fotograficznej, a w razie potrzeby uzupełnione o odpowiednie szkice i rysunki.
Dokumentacja powinna również zawierać informacje na temat sposobu prowadzenia prac oraz zastosowanych materiałów i środków pomocniczych.

2.3. Czyszczenie organów należy przeprowadzić mechanicznie, za pomocą odkurzacza, miękkich szczotek i pędzli.
Podłoża przejść i drewniane elementy o dużej powierzchni (z wyjątkiem wiatrownicy) ostrożnie przemyć czystą wodą bez dodatku środków czyszczących.
Impregnację zabezpieczającą przed szkodnikami drewna zaleca się przeprowadzić się za pomocą impregnat dopuszczonego do stosowania w pomieszczeniach zamkniętych.

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
we Wrocławiu
DELEGATURA w WAŁBRZYCHU
58-300 Wałbrzych, ul. J. Matejki 3
tel. 74 842-64-18, fax 74 842-66-40

Załącznik nr .....
do decyzji nr 76/ z dnia 03.09.2019r.

2.4. Prace przy układzie miechów przeprowadzić stosownie do stwierdzonego stanu materiałów i zgodnie z techniką wykonywania prac. Oprawienie skórą powinno być wykonane przy użyciu odpowiednich skór na miechy (owczych). Podczas prac związanych z oprawianiem w skóry użyć wyłącznie klej na ciepło.
Uszkodzone konstrukcje drewniane należy wymienić lub wzmocnić w identyczny sposób pod względem budowy jak i zastosowanych materiałów. Rurowe kondukty z papieru poddać renowacji zgodnie z historycznym wzorcem. Ze względu na stan techniczny należy wymienić dmuchawę marki Pollrich.

2.5. Istniejące elementy korpusu, platformy przejść, schody i drabiny wzmocnić w wymaganym stopniu, uzupełnione i zaimpregnowane zabezpieczająco przed szkodnikami drewna za pomocą środków do tego odpowiednich.. Platformy przejść w razie potrzeby zakonserwować naturalnym olejem żywicznym.

2.6. Po oczyszczeniu powierzchni zewnętrznej zdemontować kloce piszczałkowe i przeprowadzić czyszczenie kanceli. Zdemontowane stożki zaworów, poddać czyszczeniu mechanicznemu. Do oprawienia nowymi skórami należy wykorzystać odpowiednie skóry nie pozostawiając żadnych resztek.
Bolce stabilizacyjne oczyścić mechanicznie i w razie potrzeby wymienić/uzupełnić w sposób identyczny pod względem konstrukcji i zastosowanych materiałów.
Mieszki klinowe i membrany pokryć nową skórą specjalnego gatunku odpowiednią do tego rodzaju zastosowań. Szczególną uwagę należy zwrócić na możliwość szerokiego, ponownego wykorzystania starych elementów drewnianych. Podczas indywidualnej produkcji nadrzędnym celem powinno być zachowanie oryginalnych - czyli określonych przez firmę Schlag & Söhne - wymiarów i proporcji.

2.7. Mechanicznemu czyszczeniu należy poddać kondukty ołowiane. Ułożenie i zamocowanie powinno być sprawdzone, uzupełnione i wzmocnione. Następnie wkleić do zespołów przekaźników za pomocą specjalnie przygotowanego kleju na ciepło. Po zdemontowaniu zespoły przekaźników należy rozłożyć na elementy, oczyścić i elementy funkcyjne poddać intensywnej renowacji. Wszystkie zużyte elementy konstrukcyjne powinny być wymienione w sposób typowy dla producenta z zachowaniem oryginalnej budowy i zastosowanych materiałów (tektura/filc/skóra/bolce stabilizacyjne).

2.8. Prace wymienione w odniesieniu do traktury tonowej odnoszą się również do traktury rejestrowej. Do tego dochodzi generalne oprawienie nowymi skórami miechów włączników rejestrowych w oryginalnie stwierdzonej konstrukcji i zastosowanymi materiałami. W następnej kolejności sprawdzone powinny być zawory rejestrowe w wiatrownicach pod kątem uszkodzeń mechanicznych, uszkodzenia przez szkodniki i uskoków. Również w tym przypadku wymienić na nowe elementy skórzane i filcowe.

2.9. Piszczałki labialne metalowe oczyścić mechanicznie z pyłu za pomocą miękkich pędzelków oraz szczotek i przedmuchane sprężonym powietrzem. W razie potrzeby następnym etapem będzie mycie w kąpieli z letniej wody bez żadnych dodatków. Do prac związanych z naprawą uszkodzonych elementów piszczałek zastosować identyczne materiały jak w stwierdzonej konstrukcji historycznej oraz identyczną techniką pracy (kolba lutownicza, lut cynowy 62,5% i stearyna). Zdobienie piszczałek krytych należy wykonać odpowiednio do zastosowanych wcześniej materiałów (skóra/filc/papier).

2.10. Po zdemontowaniu piszczałki języczkowe rozłożyć na elementy i ich korpusy (metalowe) poddać obróbce identycznej jak w przypadku piszczałek labialnych, składającej się z oczyszczenia, ostrożnego remontu i wzmocnienia w koniecznych miejscach.

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
we Wrocławiu
DELEGATURA w WAŁBRZYCHU
58-300 Wałbrzych, ul. J. Matejki 3
tel. 74 842-64-18, fax 74 842-66-60

Załącznik nr.....
do decyzji nr 767 z dnia 09.09.2013 r.

Części dolne z rynienką, języczkiem, głowicą i dostroikiem poddać renowacji stosując wyłącznie techniki prac i materiały typowe dla okresu powstania. Chemiczne środki czyszczące mające na celu usunięcie korozji zastosować wyłącznie po wcześniejszej konsultacji lub przeprowadzeniu prób.

2.11. Piszczałki drewniane należy zdemontować i poddać czyszczeniu mechanicznemu z zewnątrz i od wewnątrz. Uszkodzone elementy drewniane jak nogi piszczałek, uchwyty szpuntów, klocki i suwaki strojowe poddać renowacji konserwatorskiej (w razie potrzeby z użyciem naturalnego oleju żywicznego) i zabezpieczyć za pomocą impregnatu (również kompletne korpusy piszczałek). Farbę naniesioną na niektóre piszczałki należy sprawdzić i uzupełnić lub odnowić w miejscach ubytków. Dotyczy to przede wszystkim starszych materiałów piszczałek drewnianych, których firma Schlag & Söhne wykorzystała ponownie podczas budowy / przebudowy w roku 1909.

2.12. Należy odtworzyć rejestr Piccolo w oparciu o oryginalny wzór organów zbudowanych w tym samym czasie przez firmę Schlag & Söhne. Uwzględniając przy tym również odpowiednią siatkę drewnianych wsporników piszczałek w oryginalnej budowie.

2.13. W celu przywrócenia oryginalnego kształtu i budowy głos Violine 4' powinien zostać poddany wydłużeniu. Odtworzenie oryginalnych proporcji długości wraz ze szczelinami ekspresyjnymi wykonać z materiału cynowego o identycznym stopie. Proporcje wymiarów określić w oparciu o organy referencyjne.

2.14. Piszczałki prospektowe (cynk) powinny być poddane czyszczeniu i przygotowane do lakierowania natryskowego. Polega to na zeszlifowaniu starego brązowienia w celu stworzenia dobrej podstawy do naniesienia nowej warstwy.
Podjęcia decyzji wymaga jeszcze wybór tonacji koloru, czy będzie to brązowienie w tonacji jasna cyna czy też ciemna cyna patynowana.
Wszystkie prace techniczne związane z naprawą należy przeprowadzić z zachowaniem historycznej techniki prac i z zastosowaniem oryginalnego składu materiałów.

2.15 Wielki kontuar pneumatyczny wymaga przetransportowania do warsztatu. W warsztacie powinien być zdemontowany, a poszczególne elementy poddane renowacji - klawiatura, manubria, przyciski, wskaźniki Crescendo i szafa ekspresyjna oraz wszystkie aparaty pneumatyczne traktury tonowej i rejestrowej. Operacje robocze, technika pracy i zastosowane materiały powinny być identyczne jak w przypadku wiatrownic oraz traktury tonowej i rejestrowej, czyli powinna być przeprowadzona wymiana wszystkich części ze skóry i filcu łącznie z tarczami tekturowymi. Należy zwrócić uwagę na zachowanie oryginalnych funkcji klawiatury i wszystkich funkcyjnych elementów drewnianych. Renowacja powierzchni stołu gry powinna być przeprowadzona zgodnie z oryginałem poprzez wykonanie politury szelakowej, na bocznej obudowie klawiatury. Tam, gdzie będzie to konieczne, odpowiedniej renowacji poddać również manubria. Wszystkie części metalowe (w szczególności dźwignie nożne)
oczyścić i poddać restauracyjnemu brązowieniu (w razie potrzeby poprzez poddanie działaniu ciepła lub tanin), a następnie nanieść warstwę wosku.
2.16. Zachowanie i odtworzenie wyjątkowego, wspaniałego i romantycznego brzmienia organów Schlag& Söhne jest najważniejszym celem wszelkich prac związanych z intonacją i strojeniem. W tym celu należy wykonać wyłącznie sposoby intonacji typowe dla okresu powstania organów, czyli oparte na otworach w nodze piszczałki, krawędziach serca, uderzeniach i języczkach, ekspresjach itd.
Z badań wynika, że wysokość tonacji strojenia wynosi aktualnie prawie dokładnie 440 Hz przy

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
we Wrocławiu
DELEGATURA w WAŁBRZYCHU
58-300 Wałbrzych, ul. J. Marcjki 3
tel. 74 842-64-18, fax 74 842-66-60

Załącznik nr.....
do decyzji nr. 767 z dnia 09.09.2013 r.

16,5°C. Należy sprawdzić, czy jest to oryginalna wysokość tonacji strojenia - właściwie dla okresu budowy organów typowa byłaby wartość rzędu 435 Hz przy 15°C, tak zwany strój paryski. Z drugiej strony wartość zmierzonych wartości leży bliżej dzisiejszego stroju orkiestry, który jest znacznie zbliżony do 443 Hz.

Sieversdorf, dnia 29.08.2013 r.

Orgelwerkstatt Christian Scheffler
OT Sieversdorf
Alte Petershagener Str. 4
D-15236 Jacobsdorf
Tel. 033608/3268*Fax 033608/3450
e-Mail: Scheffler.Orgelwerkstatt@t-online.de

Christian Scheffler
restaurator organów

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
we Wrocławiu
DELEGATURA w WAŁBRZYCHU
58-300 Wałbrzych, ul. J. Matejki 3
tel. 74 842-64-18, fax 74 842-66-60

Załącznik nr.....
do decyzji nr. 467 z dnia 09.09.2013r.